A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2015. december 10.*

„Előzetes döntéshozatal iránti kérelem — A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség — Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés — 864/2007/EK rendelet — A 4. cikk (1) bekezdése — A »kár bekövetkezésének országa«, a »kár« és a »jogellenes károkozás közvetett következményei« fogalmak — Közúti balesetben elhunyt személy családtagját személyében ért kár — Alkalmazandó jog”

A C-350/14. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Tribunale di Trieste (trieszti bíróság, Olaszország) a Bírósághoz 2014. július 21-én érkezett, 2014. július 10-i határozatával terjesztett elő az előtte

Florin Lazar

és

az **Allianz SpA**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: L. Bay Larsen, a harmadik tanács elnöke, a negyedik tanács elnökeként eljárva, J. Malenovský, M. Safjan (előadó), A. Prechal és K. Jürimäe bírák,

főtanácsnok: N. Wahl,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– L. Lazar és G. Chiturlas képviseletében M. Bonito avvocato,

– az osztrák kormány képviseletében G. Eberhard, meghatalmazotti minőségben,

– a portugál kormány képviseletében L. Inez Fernandes és A. Fonseca Santos, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében L. Cappelletti és M. Wilderspin, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: olasz.

a főtanácsnok indítványának a 2015. szeptember 10-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 2007. július 11-i 864/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet („Róma II.") (HL L 199., 40. o., a továbbiakban: Róma II. rendelet) 4. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozik.

2 Ezt a kérelmet a Romániában lakóhellyel rendelkező F. Lazar és az olasz Allianz SpA biztosítótársaság között az előbbit annak nyomán ért vagyoni és nem vagyoni károk megtérítése tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, hogy lánya elhunyt egy Olaszországban bekövetkezett közúti balesetben.

Jogi háttér

Az uniós jog

A Róma II. rendelet

3 A Róma II. rendelet (7) preambulumbekezdése szerint:

„E rendelet tárgyi hatályának és rendelkezéseinek összhangban kell lenniük a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelettel [HL 2001. L 12., 1. o., magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o., a továbbiakban:Brüsszel I. rendelet] és a szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó joggal foglalkozó jogi eszközökkel."

4 E rendelet (16) és (17) preambulumbekezdése ekképpen szól:

„(16) Az egységes szabályoknak a bírósági határozatok kiszámíthatóságát kell erősíteniük, valamint biztosítaniuk kell a felelősnek tekintett és a kárt elszenvedő személy érdekei közötti ésszerű egyensúlyt. Az azon országgal való kapcsolat, amelyben a tényleges káresemény bekövetkezik (*lex loci damni*), méltányos egyensúlyt teremt a felelősnek tekintett személy és a kárt elszenvedő személy érdekei között, továbbá a polgári jogi felelősség modern megközelítését és az objektív felelősség rendszereinek fejlődését is tükrözi.

(17) Az alkalmazandó jogot a kár bekövetkezésének helye szerint kell meghatározni, függetlenül attól, hogy annak közvetett következményei mely országban vagy országokban jelenhetnek meg. Ennek megfelelően személyi sérülés vagy anyagi kár esetén a kár bekövetkezésének helye szerinti ország az, ahol a sérülést elszenvedték, vagy ahol az anyagi kár ténylegesen bekövetkezett."

5 Az említett rendelet „Szerződésen kívüli kötelmi viszonyok" című 2. cikkének (1) bekezdése ekként rendelkezik:

„E rendelet alkalmazásában a kár magában foglalja a jogellenes károkozásból, a jogalap nélküli gazdagodásból, a megbízás nélküli ügyvitelből vagy a *culpa in contrahendóból* származó valamennyi következményt."

6 A Róma II. rendeletnek a jogellenes károkozásra vonatkozó II. fejezetében szerepel a rendelet „Általános szabály” című 4. cikke. E cikk a következőképpen szól:

„(1) Ha e rendelet másképp nem rendelkezik, a jogellenes károkozásból eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyra azon ország jogát kell alkalmazni, amelyben a kár bekövetkezik, függetlenül attól, hogy mely országban következett be a kárt okozó esemény, valamint függetlenül attól, hogy ezen esemény közvetett következményei mely országban vagy országokban következnek be.

(2) Ha azonban a károkozásért felelősnek tekintett személy és a kárt elszenvedő személy szokásos tartózkodási helye a kár bekövetkezésének időpontjában ugyanabban az országban található, a jogellenes károkozásra ezen ország jogát kell alkalmazni.

(3) Amennyiben az eset valamennyi körülménye alapján egyértelmű, hogy a jogellenes károkozás nyilvánvalóan szorosabban kapcsolódik egy, az (1) vagy (2) bekezdésben említettektől eltérő országhoz, akkor e másik ország jogát kell alkalmazni. Egy másik országgal fennálló nyilvánvalóan szorosabb kapcsolat alapulhat különösen a felek között már fennálló olyan jogviszonyon, így például szerződésen, amely szorosan kapcsolódik a szóban forgó jogellenes károkozáshoz.”

7 A Róma II. rendelet 15. cikkének c) és f) pontja értelmében a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jog szabályozza „a károk meglét[ét], természet[ét] és mértékének megállapítás[át], vagy az igényelt jóvátétel[t]”, illetve „azon személyek kör[ét], akik kártérítésre jogosultak a személyesen elszenvedett károkért”.

A Brüsszel I. és az 1215/2012/EU rendelet

8 A Brüsszel I. rendeletnek a joghatósággal rendelkező bíróság meghatározására vonatkozó szabályokat megállapító II. fejezete tartalmazza a „különös joghatóságról” szóló 2. szakaszt. Ebben a szakaszban található e rendelet 5. cikke, amelynek 3. pontja a következőket írja elő:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető:

[…]

3. jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben annak a helynek a bírósága előtt, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet.”

9 Ezt a rendeletet 2015. január 10-től felváltotta a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 351., 21. o.), amely rendelet 7. cikke 2. pontjának szövege megegyezik a Brüsszel I. rendelet 5. cikke 3. pontjának szövegével.

Az olasz jog

10 Amint azt a kérdést előterjesztő bíróság kifejtette, a Corte suprema di cassazione (semmítőszék) akként értelmezte az olasz polgári törvénykönyv 2043. és 2059. cikkét, hogy azok alapján az elhunyt személy családtagjai saját jogon jogosultak az őket ért vagyoni és nem vagyoni károk megtérítésére. A nem vagyoni kárt illetően különösen a következő károk megtérítése ítélhető meg: egészségkárosodás (orvosilag megállapított kár), a nem vagyoni kár (lelki fájdalom), valamint a társadalmi életben okozott kár (a mindennapi életvitel jelentős megváltozása).

11 E bíróság emellett előadta, hogy a magánbiztosítókról szóló törvénykönyv 283. cikke (1) bekezdése értelmében a károkozó jármű azonosításának hiányában a közúti balesetek áldozatainak garanciaalapja (Fondo di garanzia per le vittime della strada) a kijelölt biztosítótársaságok révén téríti meg a közúti baleset okozta károkat.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

12 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a román állampolgárságú F. Lazar az őt annak nyomán ért vagyoni és nem vagyoni károk megtérítését kérte, hogy az Olaszországban élő román állampolgár lánya elhunyt egy ismeretlen jármű által ebben a tagállamban okozott közúti balesetben.

13 A keresetet az Allianz SpA biztosítótársasággal mint a közúti balesetek áldozatainak garanciaalapja által kijelölt társasággal szemben terjesztették elő.

14 A perben emellett beavatkozóként részt vett az áldozat román állampolgárságú és Olaszországban lakóhellyel rendelkező anyja és nagyanyja is, akik az áldozat halála nyomán őket ért vagyoni és nem vagyoni károk megtérítését kérték.

15 Mivel a felperesek a családtagjuk halála nyomán őket személyükben ért kár megtérítését kérik, a kérdést előterjesztő bíróság szerint döntő jelentőségű, hogy ez a kár a Róma II. rendelet 4. cikkének (1) bekezdése értelmében vett kárnak vagy a jogellenes károkozás ugyanezen rendelkezés értelmében vett közvetett következményének minősül-e.

16 Az erre a kérdésre adott választól függ a kérdést előterjesztő bíróság által alkalmazandó anyagi jog, amelynek alapján e bíróság nyilatkozhat a Romániában lakóhellyel rendelkező felperes által előtte hivatkozott károk meglétéről és megtéríthetőségéről. A bíróság kifejti e tekintetben azokat az indokokat, amelyek az előtte folyamatban lévő jogvitában az olasz vagy a román jog alkalmazását eredményezhetik.

17 Így az olasz jog szerint a valamely családtag halálából eredő kár a családtag által közvetlenül elszenvedett olyan kárnak minősül, amely egyúttal személyiségi jogainak megsértését is eredményezi. A felperes tehát az alapeljárásban a nemzeti jog alapján saját jogúnak tekintendő olyan kárra hivatkozik, amely családtagja elhalálozásának tényleges következményét képviseli. Más európai jogrendek ezzel szemben nem ismerik el ugyanebben a formában az ilyen típusú kárt.

18 Emellett, jóllehet az olasz jog szerint a jogutódot a családtagjának halálából fakadóan ért közvetlen kárról van szó, a kérdést előterjesztő bíróságban kérdés merült fel a tekintetben, hogy a Bíróság Brüsszel I. rendeletre vonatkozó ítélkezési gyakorlata fényében az e kár megtérítéséhez való jog a Róma II. rendelet értelmében az eredeti jogellenes károkozás, azaz a közúti baleset egyik „közvetett következményének” minősülhet-e.

19 E körülmények között a Tribunale di Trieste (trieszti bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„Hogyan kell értelmezni a […] [Róma II.] rendelet […] 4. cikke (1) bekezdésének azt a részét, amely a következőt állapítja meg: »a jogellenes károkozásból eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyra azon ország jogát kell alkalmazni, amelyben a kár bekövetkezik«. Különösen:

1) Hogyan kell értelmezni a [Róma II.] rendelet 4. cikke (1) bekezdésének értelmében vett, »a kár bekövetkezésének helye« fogalmat az eljáró bíróság helye szerinti államban bekövetkezett közúti balesetben elhunyt személy családtagjai által hivatkozott vagyoni és nem vagyoni károk megtérítésére irányuló kérelemmel összefüggésben, amennyiben ezek a családtagok az [Európai] Unió valamely más országában rendelkeznek lakóhellyel, és ott szenvedték el ezeket a károkat?

2) A [Róma II.] rendelet 4. cikke (1) bekezdésének alkalmazásában az eljáró bíróság helye szerinti államban bekövetkezett közúti balesetben elhunyt személy családtagjai által a saját lakóhelyük szerinti országban elszenvedett vagyoni és nem vagyoni károk a 4. cikk (1) bekezdésének első része értelmében vett »kárt«, vagy pedig ugyanezen rendelkezés második része értelmében vett »közvetett következményeket« képeznek-e?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

20 Együttesen vizsgálandó kérdéseivel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a Róma II. rendelet 4. cikkének (1) bekezdését a közúti balesetből eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyra alkalmazandó jog meghatározása céljából úgy kell-e értelmezni, hogy az eljáró bíróság helye szerinti tagállamban bekövetkezett ilyen balesetben elhunyt személy másik tagállamban lakóhellyel rendelkező közeli hozzátartozóit ért, az elhunyt halálához kapcsolódó károk e rendelkezés értelmében a balesetből eredő „károknak” vagy e baleset „közvetett következményeinek” tekintendők-e.

21 Először is emlékeztetni kell arra, hogy a Róma II. rendelet 4. cikke (1) bekezdésének értelmezése tekintetében az uniós jog egységes alkalmazásának és az egyenlőség elvének követelményéből egyaránt az következik, hogy a jelentésének és hatályának meghatározása érdekében a tagállami jogokra kifejezett utalást nem tartalmazó uniós jogi rendelkezés szövegét főszabály szerint az Unió egészében önállóan és egységesen kell értelmezni (lásd ebben az értelemben: Kásler és Káslerné Rábai ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 37. pont). A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatának megfelelően e tekintetben nemcsak e rendelkezés szövegét, hanem annak szövegkörnyezetét, és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek az részét képezi (Lanigan ítélet, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

22 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Róma II. rendelet 2. cikke értelmében „a kár magában foglalja a jogellenes károkozásból [...] származó valamennyi következményt”.

23 Márpedig a jogellenes károkozásból eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyra e rendelet 4. cikkének (1) bekezdése szerint azon ország jogát kell alkalmazni, amelyben a kár bekövetkezik, függetlenül attól, hogy mely országban következett be a kárt okozó esemény, valamint függetlenül attól, hogy ezen esemény közvetett következményei mely országban vagy országokban következnek be. Amint az említett rendelet (16) preambulumbekezdéséből kitűnik, a kár bekövetkezése helyének megállapításakor a tényleges káreseményt kell figyelembe venni.

24 Amint azt az uniós jogalkotó a Róma II. rendelet (17) preambulumbekezdésében pontosította, személyi sérülés vagy anyagi kár esetén a kár bekövetkezésének helye szerinti ország az, ahol a sérülést elszenvedték, vagy ahol az anyagi kár ténylegesen bekövetkezett.

25 Ebből az következik, hogy amennyiben azonosítható a közvetlen kár, ahogyan ez a közúti balesetek esetében rendszerint jellemző, a baleset közvetett következményeitől függetlenül e közvetlen kár bekövetkezésének helye képezi az alkalmazandó jog meghatározása szempontjából releváns kapcsoló tényezőt. A jelen esetben az említett kár az F. Lazar lányának halálát okozó sérülés, és e kár a kérdést előterjesztő bíróság elmondása szerint Olaszországban következett be. Az áldozat közeli családtagjait ért károk a Róma II. rendelet 4. cikkének (1) bekezdése értelmében az alapügyben szóban forgó baleset közvetett következményeinek tekintendők.

26 Ezt az értelmezést erősíti az említett rendelet 15. cikkének f) pontja is, amely szerint az alkalmazandó jog alapján kell megállapítani azon személyek körét, akik kártérítési igényt érvényesíthetnek, és az említett pont vonatkozik az alapeljárás szerinti azon eshetőségre is, amikor az áldozat közeli hozzátartozóit éri kár.

27 Amint ugyanis a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslata („RÓMA II”) (COM(2003) 427 végleges) 11. cikkének g) pontja – jelenleg a Róma II. rendelet 15. cikkének f) pontja – kapcsán a Bizottság kifejtette, szintén a kijelölt jog határozza meg azon személyek körét, akik kártérítésre jogosultak a személyesen elszenvedett károkért. Ez a fogalom választ ad különösen arra a kérdésre, hogy a „közvetlen károsulton” kívüli más személyek is kérhetik-e azon közvetett káruk megtérítését, amely a károsultat ért kár nyomán felmerült náluk. Ez a kár egyaránt lehet nem vagyoni – például a hozzátartozó halála okozta lelki fájdalom – és vagyoni – például az elhunyt személy gyermekeit vagy házastársát ért – kár.

28 E körülményekre figyelemmel először meg kell határozni a jogi tényre alkalmazandó jogot, hogy ezt követően és ez alapján meghatározhassák azon személyek körét, akiket olyan kár ért, amelynek megtérítésére jogosultak.

29 Így a közvetlen kár bekövetkezésének helye szerinti jog alkalmazása hozzájárul a Róma II. rendelet (16) preambulumbekezdésében foglalt, az alkalmazandó jog kiszámíthatóságának biztosítására irányuló célkitűzés megvalósításához, és mindeközben elkerüli annak kockázatát, hogy az említett jogellenes károkozást különböző jogszabályok hatálya alá tartozó több részre bonthassák a szerint, hogy a közvetlen károsulton kívüli személyeket hol éri kár.

30 A fentiek összességéből az következik, hogy a feltett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a Róma II. rendelet 4. cikkének (1) bekezdését a közúti balesetből eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyra alkalmazandó jog meghatározása céljából úgy kell értelmezni, hogy az eljáró bíróság helye szerinti tagállamban bekövetkezett ilyen balesetben elhunyt személy másik tagállamban lakóhellyel rendelkező közeli hozzátartozóit ért, az elhunyt halálához kapcsolódó károk e rendelkezés értelmében e baleset „közvetett következményeinek” tekintendők.

A költségekről

31 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

A szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 2007. július 11-i 864/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet („Róma II.”) 4. cikkének (1) bekezdését a közúti balesetből eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyra alkalmazandó jog meghatározása céljából úgy kell értelmezni, hogy az eljáró bíróság helye szerinti tagállamban bekövetkezett

ilyen balesetben elhunyt személy másik tagállamban lakóhellyel rendelkező közeli hozzátartozóit ért, az elhunyt halálához kapcsolódó károk e rendelkezés értelmében e baleset „közvetett következményeinek” tekintendők.

Aláírások